

**MÜHENDİSLİK, PSİKOLOJİ VE TİYATRO BÖLÜMLERİNDE OKUMAKTA
OLAN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE İLETİŞİM VE EMPATİ
BECERİLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI¹**

Büşra AYDOĞAN²
Dr. Süleyman KAHRAMAN³

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, farklı fakültelerde okuyan öğrencilerin empatik eğilim ve iletişim becerilerini karşılaştırmaktır. Araştırmanın örneklemini İstanbul'da öğrenim gören; 101 psikoloji, 70 tiyatro ve 99 mühendislik olup 139 kız, 131 erkek öğrenci toplam 270 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma da Empati Ölçeği ve İletişim Becerileri Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma analizi için bağımsız T test, Anova, Pearson korelasyon kullanılmıştır. Araştırma sonucunda empati ve iletişim becerileri konusunda öğrencilerin cinsiyetlerine göre anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Bölümler arası farklılıklara bakıldığında ise; psikoloji öğrencilerinin empati ve iletişim becerileri konusunda tiyatro ve mühendislik öğrencilerinden daha iyi olduğu, tiyatro öğrencilerinin de mühendislik öğrencilerinden daha iyi olduğu saptanmıştır. Erkek öğrencilerin bilişsel empati açısından kızlardan daha iyi olduğu, empatik ilgi-sempati açısından da kızların erkeklerden daha iyi olduğu saptanmıştır. Kız öğrencilerin iletişim becerileri konusunda erkek öğrencilerden uyum yetenekleri, konuşmayı idare etmeleri ve konuşmaya karşı alakaları açısından daha yüksek çıktığı görülmüştür. Araştırma sonuçları, elde edilen bulgular ışığında tartışılmış ve gelecekteki çalışmalara dair öneriler verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İletişim becerisi, Empati, Üniversite Öğrencisi

**COMPARISON OF COMMUNICATION AND EMPATHY SKILLS IN
UNIVERSITY STUDENTS STUDYING IN ENGINEERING, PSYCHOLOGY AND
THEATRE DEPARTMENTS**

ABSTRACT

The aim of this research is to compare empathic tendency and communication skills of the students in three different faculties. The sample involved; 101 psychology, 70 theater and 99 engineering students, 139 female and 131 male, a total of 270 students. The Empathy Scale and The Communication Skills Scale were used in the research.. Independent t tests, ANOVA, Pearson correlation were used for the research analysis. As a result of research, empathy and communication skills were significantly different according to the sex of the students. When the differences between the departments were examined; psychology students were better than theater and engineering students in empathy and communication skills and theater students were better than engineering students. Male students were found to be better than girls in terms of cognitive empathy, and girls were better than boys about empathic interest and sympathy. Female students were found to have higher levels of communication skills in terms of their ability to adapt, their ability to manage the conversation and their interest in the conversation. In the results of the study, in the light of the findings, suggestions were given for future studies.

Keywords: Communication Skills, Empathy, University Students

¹ Bu Makale Yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Uzman Psikolog, bsr_aydogan@hotmail.com

³ Dr. Öğr. Üyesi Beykent Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, suleymankahraman@beykent.edu.tr

GİRİŞ

İnsanlar birbirleriyle etkileşim halinde oldukları müddetçe toplumsal yaşamın temeli oluşmaktadır. Toplumsallaşmada ve insanların etkileşim kurmasında en önemli unsurlardan bir tanesinin de empati olduğu söylenebilmektedir. Çalışma hayatı bireylerin tüm yaşantısını etkileyen en önemli unsurlardan biri sayılabilmektedir. Günün çoğunluğunun geçirildiği bu alan; insan yaşantısını ve davranışlarını çok fazla etkileyebilmektedir. Kişilerin yaşamlarının çoğunluğunu geçirdiği bu alanda huzurlu ve mutlu olabilmeleri için seçtikleri alanda yetenekli, yeterince bilgi sahibi ve mutlu olması önem arz etmektedir. Her meslek farklı konularda bilgi ve yetenek gerektirmektedir. Bazı mesleklerin bazı konulardaki mesleki gereklilikleri yakınlık göstermektedir. Bunlardan bir tanesi iletişim becerisi olarak gösterilebilmektedir. Sosyal ilişki gerektiren bazı meslekler dışında teknik bilgi ve içerik gerektiren bazı meslek gruplarında iletişim becerisi aranan özellikler arasında sayılmayabilmektedir. Bunlardan yola çıkarak iletişim becerileri konusunda farklı meslek dallarında farklılıklar olması oldukça doğal gözükmemektedir (Toy, 2007, s. 1-2).

İletişim

İletişim düşünce, duygu ve bilgilerin çeşitli yollarla başkalarına aktarılması süreci olarak tanımlanabilmektedir. İletişim sözcüğü Latince ‘comunicare’ kökünden bugüne gelmektedir. Komünikasyon, haberleşme aracı ve bildirişim sözcükleriyle de tanımlanabilmektedir. Etkileşim ve iletişimin bağlantılı olduğu söylenebilmektedir. İletişimin olduğu yerde etkileşim, etkileşimin olduğu yerde de iletişim bulunmaktadır (Baltaş ve Baltaş, 1994, s. 165). Yaşamdaki en önemli olaylardan birisi olan iletişim, kişiler arası bilgi alışverişidir. Canlıların tümü yaşamlarını devam ettirebilmek için iletişim kurmak zorundadırlar. Doğadaki her canlı kendi içerisinde anlamlı iletişimde bulunabilmektedir fakat yalnızca insanlar birbirlerinin düşüncelerini ya da duygularını anlayıp birbiriyle empatik iletişimde bulunma gücüne sahiptirler (Dökmen, 2008, s. 15-16). İletişim kısaca, bilginin üretilmesi, aktarılması ve anlamlandırılması süreci olarak da tanımlanabilmektedir. Bu duruma bakıldığında birçok etkinlik iletişim olarak adlandırılmaktadır (Dökmen, 2008, s. 37).

Empati

Empati, literatürde ilk olarak estetik algı olarak ortaya çıkmaktadır (Sharma, 1992; s.388). Empatinin 1897’de ilk olarak Alman psikolog Theodor Lipps tarafından açıklandığı görülmektedir (Dökmen, 2005, s. 135). Almanca’da empati ‘einführung’ adı ile kullanılmaktadır. Eski Yunanca da ‘emp’ teriminden gelmiştir. 1909’da Titchener eski Yunancada ki ‘empathia’ teriminden yararlanıp İngilizceye ‘empathia’ olarak çevirmiştir. Titchener birinin davranışını diğer bir davranışı ile karşılaştırarak kişinin bilincinin anlaşılamayacağını belirtmektedir. Yalnızca içsel taklitle yani zihin kaslarında gerçekleşebileceğini söylemektedir. Titchener iki çeşit empatiden bahsetmektedir; İlki bir başkasının duygusunu bilmek, ikincisi ise zihinsel bağlanmadır (Wispe, 1986, s.315). Davis (1983), empatiyi bireylerin başka bireylerin gözlemlenen deneyimlerine tepkisi olarak tanımlamaktadır (Davis, 1983, s.113-126).

Psikoloji eğitimi bireylerin neden ve nasıl davrandıklarını araştırmayı içermektedir. Aynı zaman da kişilerin başka kişilerle olan ilişkileri, fiziksel çevreleri psikolojinin konusunu içermektedir (Baymur, 2004, s. 1-5). Bireylerin ihtiyaçlarına cevap vermek amacı ile psikiyatri, klinik psikoloji gibi psikolojik yardım meslek alanları ortaya çıkmış bulunmaktadır. Bu yardım mesleklerinde eğitim alan öğrencilerden, yetkin olma, dürüst olma, bireysel ve kültürel farklılıklara duyarlı ve hoşgörülü olma, mesleki ve bilimsel sorumluluk üstlenebilme gibi temel ilkeleri yerine getirmeleri istenmektedir.

Mühendislik fakülteleri ders içeriğine bakıldığında teknik bilimler başlığı altında yer

almaktadır. Mühendislik fakülteleri matematik, fizik ve kimya gibi sayısal dersler içermektedir. Yani eğitim teknik problemlerin çözümüne odaklanmaktadır. Temel mühendislik eğitimine bakıldığında, teknik sorunların çözümü için bilimsel kavrayışların geliştirilmesi ve nicel araçların kullanımının öğretilmesi amaçlanmaktadır. Mühendislik fakülteleri sayısal düşünme becerisi, matematiksel beceriler, analitik düşünce gibi becerileri gerektirmektedir (Kuzgun, 2000, akt: Toy, s. 22).

Tiyatro eğitiminde bir tiyatro oyunu meydana getirilirken gerçekte ne olduğu sorgulanmakta ve bu sorgulama sonucunda dilin etkin bir şekilde işlendiği bir alan haline gelmektedir (Aytaş, 2014, s.241). Tiyatro bireylerin her birine sorumluluk alma, sorumluluk verme, grup içerisinde kendini ifade edebilme, başka bireyleri aktif dinleme, çevresinde gerçekleşen olaylara karşı duyarlılık kazanma, empati kurabilme gibi kişisel gelişim unsurları üzerinde de önemli ölçüde katkıda bulunmaktadır (Ofazoğlu, 1985, s.407-413). Feist (1998; s.290-309) yaptığı çalışma incelendiğinde; üç farklı ölçme aracı bağlamı ile yirmi dokuz adet çalışmayı özetlediği görülmektedir. Sanatçıların sanatçı olmayanlara nazaran daha az tedbirli, dikkatli, ihtiyatlı, vicdanlı, kontrollü, düzenli, katı ve sosyal oldukları belirtilmiştir. Feist (1998; s.290-309) buna karşın, sanatçıların sanatçı olmayanlara nazaran daha fazla yaratıcı, meraklı, araştırmacı, estetiğe önem veren, hayal gücü oldukça kuvvetli, deneyime açık, zeki, hassas, bağımsız, dik başlı, kendine özgü gibi kişilik özellikleri olduğunu da belirtmiştir. Nettle (2006, s. 375) oyuncularını aldığı bir çalışmada oyuncuların oyuncu olmayan bireylere göre dışa dönük, deneyimlere açık, yumuşak başlı, geçimli aynı zamanda da tutarsız bir duygusal denge yapısına sahip olduklarını belirtmiştir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, farklı mesleklere yönelmiş olan üç ayrı fakültenin öğrencilerinin (İstanbul ili içerisinde üç farklı Üniversitenin; tiyatro, psikoloji ve mühendislik öğrencilerinin) cinsiyetleri ve üniversite eğitimlerinin etkili olduğu göz önünde bulundurularak empatik eğilim ve iletişim becerileri açısından karşılaştırılmasıdır.

Bu araştırmanın hipotezleri:

1. Üniversite öğrencilerinin empati ve iletişim beceri düzeyleri cinsiyete göre farklılık göstermektedir.
2. Üniversite öğrencilerinin empati ve iletişim beceri düzeyleri yaşa göre farklılık göstermektedir.
3. Üniversite öğrencilerinin empati ve iletişim beceri düzeyleri okudukları fakülte ve bölümlere göre farklılık gösterir.

YÖNTEM

Bu çalışmada nedensel - karşılaştırma yöntemi kullanılmıştır. İki veya daha fazla farklı alanda yapılan çalışmalarda nedensel - karşılaştırma kullanılmaktadır.

Örneklem

Bu çalışmaya İstanbul'daki 3 farklı Üniversitenin mühendislik, psikoloji ve tiyatro bölümlerinde okuyan öğrenciler katılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin 139'unu (% 51,5) kızlar, 131'ini (% 48,5) erkekler oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin 101'ini (% 37,4) Doğu Üniversitesi psikoloji, 99'unu (% 36,7) İstanbul Teknik Üniversitesi mühendislik, 70'ini (% 25,9) İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuarı tiyatro öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin 11'i (% 4,1) 19 yaşında, 21'i (% 7,8) 20 yaşında, 44'ü (% 16,3) 21 yaşında, 41'i (% 15,2) 22 yaşında, 41'i (% 15,2) 23 yaşında, 52'si (% 19,3) 24 yaşında, 26'sı (% 9,6) 25 yaşında, 18'i (% 6,7) 26 yaşında, 8'i (% 3,0) 27 yaşında,

7'si (% 2,6) 28 yaşında, 1'i (%.4) 29 yaşında öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Empati Ölçeği: Bu ölçek Baron- Cohen (2004) ve arkadaşları tarafından geliştirilmiştir. Bu ölçek kadınlara, erkeklere ve farklı yaş gruplarından insanlara uygulanmıştır. Empati Ölçeği, empatiyi ölçmek adına 40 (1, 4, 6, 8, 10-12, 14, 15, 18, 19, 21, 22, 25-29, 32, 34-39, 41-44, 46, 48-50, 52, 54, 55, 57-60) ve uygulayan bireyin teste ki amacı anlamasına engel olmak için 20 adet çeldirici madde ile oluşturulmuş bulunmaktadır. Bora, E ve Baysan –Arabacı, L. tarafından (2009) Türkçeye uyarlanmıştır. Bu ölçek yapısında puanlama şu şekildedir: maddeler; • “Kesinlikle katılıyorum” 2 puan • “Sıklıkla katılıyorum” 1 puan • “Bazen katılıyorum 0 puan • “Kesinlikle katılmıyorum” 0 puan. Ölçeğin test-yeniden test güvenilirliği yüksektir (0.76).

İletişim Becerileri Ölçeği: Bu ölçek Canary ve Cody tarafından (1994) geliştirilmiştir. İletişim becerileri ölçeği altı alt bölümden (Uyum Yeteneği/esnek olabilme) Konuşmaya karşı olan alaka, Konuşmayı idare etme, Empati, Etkililik, Uygunluk) oluşmakta olup, ölçeğin alt bölümlerinde oluşturulan ölçütler Canary ve Cody tarafından model temel alınarak belirlenmiş bulunmaktadır. Ölçek 18 negatif, 18 pozitif olmak üzere toplam 36 sorudan oluşmaktadır. Cronbach Alpha katsayısı .813 olarak hesaplanmış olup ölçek oldukça güvenilirdir.

Veri Analizi

Verilerin analizi için SPSS programı kullanılmıştır. Katılımcıların yaş, cinsiyet ve bölümlerine dair demografik bilgiler ve yüzdelik değerler şeklinde tablolara aktarılmıştır. Kullanılan veri toplama araçlarının aritmetik ortalamaları, standart sapmaları ve standart hatalı olan değerler tablolara aktarılmıştır. Cinsiyetin empati ve iletişim becerileri konusunda etkili olup olmadığını belirlemek için bağımsız T test analizi yapılmıştır. Bunun yanında yaşın empati ve iletişim becerileri üzerinde etki edip etmediğini anlamak için de Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Üniversitede 3 farklı bölümde okuyan öğrencilerin empati ve iletişim becerileri düzeylerinin farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için ise Anova analizi yapılmıştır. .05, .01, .001 değerleri anlamlılık düzeyi olarak değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Tablo 1 Ölçeklerin tanımlayıcı bilgileri

	N	Ort	Ss
Bilişsel Empati	270	21.10	5.42
Empatik İlgi Sempati	270	22.14	3.81
Emosyonel Yanıt	270	11.61	1.79
Sosyal Yeti	269	7.60	1.39
E. Ö. T.P	269	100.54	10.28
Uyum Yeteneği	270	21,58	2,98
Kocuşmaya Karşı Olan Alaka	269	19,76	2,97
Konuşmayı İdare Etme	267	20,65	2,31
Empati	268	19,89	2,48
Etkililik	270	20,30	2,73
Uygunluk	270	20,45	3,65
İ. B. Ö. T.P	265	123.69	12.64

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin bilişsel empati puanlarına ait aritmetik ortalama değeri 21, 10; standart sapma değeri (ss) 5, 42 olduğu görülmektedir. Empatik ilgi-sempati puanlarına ait aritmetik ortalama değeri 22, 14; standart sapma değeri (ss) 3.81 iken; Emosyonel yanıt aritmetik ortalama değeri 11,61; standart sapma değeri (ss) 1,79 bulunmuştur. Sosyal yeti aritmetik ortalama değeri 7,60; standart sapma değeri (ss) 1,39 olarak belirlenmiştir. E.Ö.T.P (Empati Ölçeği toplam puan) aritmetik ortalama değeri 100, 54; standart sapma değeri (ss) 10,28 olarak bulunmuştur. Uyum yeteneği aritmetik ortalama değeri 21,58; standart sapma(ss) 2,98 olup; konuşmaya karşı olan alaka aritmetik ortalama değeri 19,76; standart sapma değeri(ss) 2,97'dir. Konuşmayı idare etme aritmetik ortalama değeri 20,65; standart sapma değeri(ss) 2,31 bulunmuştur. Empati aritmetik ortalama değeri 19,89; standart sapma değeri(ss) 2,48'dir. Etkililik aritmetik ortalama değeri 20,30 iken; standart sapma değeri(ss) 2,73'dür. Uygunluk aritmetik ortalama değeri 20,45; standart sapma değeri(ss) 3,65 olarak saptanmıştır. İ.B.Ö.T.P (İletişim Becerileri Ölçeği toplam puan) aritmetik ortalama değeri 123,69; standart sapma değeri (ss) 12,64 olarak belirlenmiştir.

Tablo 2 Cinsiyet bilgilerinin empati ölçeği puanları ve iletişim becerileri ölçeği puanlarının bağımsız t testi ile karşılaştırılması

Alt boyut	Cinsiyet	N	\bar{x}	ss	t	sd	p																																																																																																																																
Bilişsel empati	Kadın	139	20.33	5.00	-2.409	268	.017																																																																																																																																
	Erkek	131	21.91	5.74				Empatik ilgi sempati	Kadın	139	23.12	3.64	4.529	268	.000	Erkek	131	21.09	3.71	Emosyonel Yanıt	Kadın	139	11.56	1.50	-.434	237.105	.664	Erkek	131	11.66	2.05	Sosyal Yeti	Kadın	139	7.53	1.31	-.809	267	.419	Erkek	131	7.67	1.46	E.Ö.T.P	Kadın	139	101.17	10.15	1.033	267	.303	Erkek	130	99.87	10.41	Uyum Yeteneği	Kadın	139	21.94	2.81	2.058	268	.041	Erkek	131	21.20	3.12	Konuşmaya karşı olan alaka	Kadın	139	20.31	3.10	3.194	267	.002	Erkek	131	19.17	2.71	Konuşmayı idare etme	Kadın	139	21.16	2.11	3.722	265	.000	Erkek	131	20.13	2.39	Empati	Kadın	139	20.05	2.52	1.127	266	.261	Erkek	131	19.71	2.44	Etkililik	Kadın	139	20.41	2.73	.702	268	.484	Erkek	131	20.18	2.74	Uygunluk	Kadın	139	20.87	3.82	1.947	268	.053	Erkek	131	20.01	3.42	İ.B.Ö.T.P	Kadın	136	126.04	12.50	3.164	263	.002
Empatik ilgi sempati	Kadın	139	23.12	3.64	4.529	268	.000																																																																																																																																
	Erkek	131	21.09	3.71				Emosyonel Yanıt	Kadın	139	11.56	1.50	-.434	237.105	.664	Erkek	131	11.66	2.05	Sosyal Yeti	Kadın	139	7.53	1.31	-.809	267	.419	Erkek	131	7.67	1.46	E.Ö.T.P	Kadın	139	101.17	10.15	1.033	267	.303	Erkek	130	99.87	10.41	Uyum Yeteneği	Kadın	139	21.94	2.81	2.058	268	.041	Erkek	131	21.20	3.12	Konuşmaya karşı olan alaka	Kadın	139	20.31	3.10	3.194	267	.002	Erkek	131	19.17	2.71	Konuşmayı idare etme	Kadın	139	21.16	2.11	3.722	265	.000	Erkek	131	20.13	2.39	Empati	Kadın	139	20.05	2.52	1.127	266	.261	Erkek	131	19.71	2.44	Etkililik	Kadın	139	20.41	2.73	.702	268	.484	Erkek	131	20.18	2.74	Uygunluk	Kadın	139	20.87	3.82	1.947	268	.053	Erkek	131	20.01	3.42	İ.B.Ö.T.P	Kadın	136	126.04	12.50	3.164	263	.002	Erkek	129	121.20	12.36								
Emosyonel Yanıt	Kadın	139	11.56	1.50	-.434	237.105	.664																																																																																																																																
	Erkek	131	11.66	2.05				Sosyal Yeti	Kadın	139	7.53	1.31	-.809	267	.419	Erkek	131	7.67	1.46	E.Ö.T.P	Kadın	139	101.17	10.15	1.033	267	.303	Erkek	130	99.87	10.41	Uyum Yeteneği	Kadın	139	21.94	2.81	2.058	268	.041	Erkek	131	21.20	3.12	Konuşmaya karşı olan alaka	Kadın	139	20.31	3.10	3.194	267	.002	Erkek	131	19.17	2.71	Konuşmayı idare etme	Kadın	139	21.16	2.11	3.722	265	.000	Erkek	131	20.13	2.39	Empati	Kadın	139	20.05	2.52	1.127	266	.261	Erkek	131	19.71	2.44	Etkililik	Kadın	139	20.41	2.73	.702	268	.484	Erkek	131	20.18	2.74	Uygunluk	Kadın	139	20.87	3.82	1.947	268	.053	Erkek	131	20.01	3.42	İ.B.Ö.T.P	Kadın	136	126.04	12.50	3.164	263	.002	Erkek	129	121.20	12.36																				
Sosyal Yeti	Kadın	139	7.53	1.31	-.809	267	.419																																																																																																																																
	Erkek	131	7.67	1.46				E.Ö.T.P	Kadın	139	101.17	10.15	1.033	267	.303	Erkek	130	99.87	10.41	Uyum Yeteneği	Kadın	139	21.94	2.81	2.058	268	.041	Erkek	131	21.20	3.12	Konuşmaya karşı olan alaka	Kadın	139	20.31	3.10	3.194	267	.002	Erkek	131	19.17	2.71	Konuşmayı idare etme	Kadın	139	21.16	2.11	3.722	265	.000	Erkek	131	20.13	2.39	Empati	Kadın	139	20.05	2.52	1.127	266	.261	Erkek	131	19.71	2.44	Etkililik	Kadın	139	20.41	2.73	.702	268	.484	Erkek	131	20.18	2.74	Uygunluk	Kadın	139	20.87	3.82	1.947	268	.053	Erkek	131	20.01	3.42	İ.B.Ö.T.P	Kadın	136	126.04	12.50	3.164	263	.002	Erkek	129	121.20	12.36																																
E.Ö.T.P	Kadın	139	101.17	10.15	1.033	267	.303																																																																																																																																
	Erkek	130	99.87	10.41				Uyum Yeteneği	Kadın	139	21.94	2.81	2.058	268	.041	Erkek	131	21.20	3.12	Konuşmaya karşı olan alaka	Kadın	139	20.31	3.10	3.194	267	.002	Erkek	131	19.17	2.71	Konuşmayı idare etme	Kadın	139	21.16	2.11	3.722	265	.000	Erkek	131	20.13	2.39	Empati	Kadın	139	20.05	2.52	1.127	266	.261	Erkek	131	19.71	2.44	Etkililik	Kadın	139	20.41	2.73	.702	268	.484	Erkek	131	20.18	2.74	Uygunluk	Kadın	139	20.87	3.82	1.947	268	.053	Erkek	131	20.01	3.42	İ.B.Ö.T.P	Kadın	136	126.04	12.50	3.164	263	.002	Erkek	129	121.20	12.36																																												
Uyum Yeteneği	Kadın	139	21.94	2.81	2.058	268	.041																																																																																																																																
	Erkek	131	21.20	3.12				Konuşmaya karşı olan alaka	Kadın	139	20.31	3.10	3.194	267	.002	Erkek	131	19.17	2.71	Konuşmayı idare etme	Kadın	139	21.16	2.11	3.722	265	.000	Erkek	131	20.13	2.39	Empati	Kadın	139	20.05	2.52	1.127	266	.261	Erkek	131	19.71	2.44	Etkililik	Kadın	139	20.41	2.73	.702	268	.484	Erkek	131	20.18	2.74	Uygunluk	Kadın	139	20.87	3.82	1.947	268	.053	Erkek	131	20.01	3.42	İ.B.Ö.T.P	Kadın	136	126.04	12.50	3.164	263	.002	Erkek	129	121.20	12.36																																																								
Konuşmaya karşı olan alaka	Kadın	139	20.31	3.10	3.194	267	.002																																																																																																																																
	Erkek	131	19.17	2.71				Konuşmayı idare etme	Kadın	139	21.16	2.11	3.722	265	.000	Erkek	131	20.13	2.39	Empati	Kadın	139	20.05	2.52	1.127	266	.261	Erkek	131	19.71	2.44	Etkililik	Kadın	139	20.41	2.73	.702	268	.484	Erkek	131	20.18	2.74	Uygunluk	Kadın	139	20.87	3.82	1.947	268	.053	Erkek	131	20.01	3.42	İ.B.Ö.T.P	Kadın	136	126.04	12.50	3.164	263	.002	Erkek	129	121.20	12.36																																																																				
Konuşmayı idare etme	Kadın	139	21.16	2.11	3.722	265	.000																																																																																																																																
	Erkek	131	20.13	2.39				Empati	Kadın	139	20.05	2.52	1.127	266	.261	Erkek	131	19.71	2.44	Etkililik	Kadın	139	20.41	2.73	.702	268	.484	Erkek	131	20.18	2.74	Uygunluk	Kadın	139	20.87	3.82	1.947	268	.053	Erkek	131	20.01	3.42	İ.B.Ö.T.P	Kadın	136	126.04	12.50	3.164	263	.002	Erkek	129	121.20	12.36																																																																																
Empati	Kadın	139	20.05	2.52	1.127	266	.261																																																																																																																																
	Erkek	131	19.71	2.44				Etkililik	Kadın	139	20.41	2.73	.702	268	.484	Erkek	131	20.18	2.74	Uygunluk	Kadın	139	20.87	3.82	1.947	268	.053	Erkek	131	20.01	3.42	İ.B.Ö.T.P	Kadın	136	126.04	12.50	3.164	263	.002	Erkek	129	121.20	12.36																																																																																												
Etkililik	Kadın	139	20.41	2.73	.702	268	.484																																																																																																																																
	Erkek	131	20.18	2.74				Uygunluk	Kadın	139	20.87	3.82	1.947	268	.053	Erkek	131	20.01	3.42	İ.B.Ö.T.P	Kadın	136	126.04	12.50	3.164	263	.002	Erkek	129	121.20	12.36																																																																																																								
Uygunluk	Kadın	139	20.87	3.82	1.947	268	.053																																																																																																																																
	Erkek	131	20.01	3.42				İ.B.Ö.T.P	Kadın	136	126.04	12.50	3.164	263	.002	Erkek	129	121.20	12.36																																																																																																																				
İ.B.Ö.T.P	Kadın	136	126.04	12.50	3.164	263	.002																																																																																																																																
	Erkek	129	121.20	12.36																																																																																																																																			

Tablo 2'de görüldüğü gibi örneklem grubunu oluşturan tiyatro, psikoloji ve mühendislik öğrencilerinin empati ve iletişim becerileri ölçeklerinden aldıkları puanların cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Bağımsız Grup T-Testi sonucunda; bilişsel empati ($t=-2.409$; $p<.05$), empatik ilgi sempati ($t=4.529$; $p<.001$). Kadınların empatik ilgi sempati puanları ise erkeklere göre daha

fazladır. Uyum yeteneği($t=2.058$; $p<.05$), konuşmaya karşı olan alaka($t=3.194$; $p<.01$), konuşmayı idare etme ($t=3.722$; $p<.001$) puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Kadınların bilişsel empati puanları erkeklere göre daha düşük çıkmıştır. İletişim Becerileri Ölçeği toplam puanı ($t= 3.164$; $p< .01$) puanı cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermiştir. Kadınların uyum yeteneği, konuşmaya karşı olan alakaları ve konuşmayı idare etmeleri de erkek öğrencilere göre anlamlı derecede fazladır. Diğer alt ölçeklerde cinsiyete göre istatistiksel olarak bir fark saptanmamıştır.

Tablo 3 Yaşın empati ölçeği ve iletişim becerileri ölçeği ile pearson katsayıları

Değişkenler	Yaş	p
Yaş	1	-
Uyum yeteneği	.009	.887
Konuşmaya olan alaka	.047	.446
Konuşmayı idare etme	-.040	.518
Empati	-.015	.801
Etkililik	.04	.472
Uygunluk	.019	.761
İ.B.Ö.T.P	.009	.884
Bilişsel empati	.047	.444
Empatik ilgi sempati	-0.68	.267
Emosyonel yanıt	.108	.076
Sosyal yeti	.058	.344
E.Ö.T.P	.028	.647

* $p<.05$,** $p<.01$ (2uçlu)

Tablo 3'te görüldüğü gibi örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin yaş değişkeni ile İ.B.Ö.T.P (İletişim Becerileri Ölçeği toplam puan), E.Ö.T.P (Empati Ölçeği toplam puan) ve hiçbir alt ölçeğin arasında bir korelasyon saptanmamıştır. Buna göre yaş ile empati ve iletişim becerileri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Tablo 4 Lisans eğitimindeki bölümlerin empati ölçeği puanlarına göre ANOVA analizi

		x^2	df	Ortalama kare	F	P	Fark
Bilişsel empati	Gruplar arası	125.333	2	62.666	2.147	.119	-
	Gruplar içi	7793.764	267	29.190			
Empatik ilgi sempati	Gruplar arası	476.176	2	238.088	18.516	.000	p- m(p<.001)
	Gruplar içi	3433.191	267	12.858			p-t(p<.01)
Emosyonel yanıt	Gruplar arası	7.044	2	3.522	1.097	.335	-
	Gruplar içi	856.896	267	3.209			
Sosyal yeti	Gruplar arası	16.276	2	8.138	4.313	.014	p- m(p<.05)
	Gruplar içi	501.954	266	1.887			p-t(p<.05)
E.Ö.T.P	Gruplar arası	1552.45	2	776.23	7.707	.001	p- m(p<.01)
	Gruplar içi	26792.205	266	100.723			p-t(p<.01)

*p= psikoloji, t=tiyatro, m=mühendislik

Tablo 4'te görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin bölümlerine göre Empati Ölçeği puanları arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan Anova analizi sonucunda Empati Ölçeği toplam puanlarının ($F_{(2,266)}=7,707$, $p<.01$), empatik ilgi sempati ($F_{(2,267)}=18,516$, $p<.001$), sosyal yeti ($F_{(2,266)}=4,313$, $p<.05$) alt ölçeklerinin puanlarının anlamlı farklılıklar gösterdiği saptanmıştır. Empatik ilgi-sempati alt ölçeğine yapılan Tukey testinde ise psikoloji ve mühendislik öğrencileri arasında $p<.001$ düzeyinde anlamlı bir fark saptanmıştır. Psikoloji ve tiyatro öğrencileri arasında da $p<.01$ düzeyinde anlamlı bir fark saptanmıştır. Sosyal yeti alt ölçeğine yapılan Tukey testinde psikoloji ve mühendislik öğrencileri arasında $p<.05$ düzeyinde anlamlı bir fark saptanmıştır. Psikoloji ve tiyatro öğrencileri arasında ise $p<.05$ düzeyinde anlamlı bir fark saptanmıştır.

Tablo 5 Lisans eğitimindeki bölümlerin İletişim Becerileri ölçeği puanlarına göre ANOVA analizi

		x^2	sd	Ortalama	F	p	Fark
		a					
		Kare					
Uyum yeteneği	Gruplar arası	164.446	2	82.223	9.832	.000	p-m(p<.001) m-t(p<.01)
	Gruplar içi	2232.920	267	8.363			
Konuşmaya karşı olan alaka	Gruplar arası	53.192	2	26.596	3.053	.049	-
	Gruplar içi	2317.053	266	8.711			
Konuşmayı idare etme	Gruplar arası	72.761	2	36.380	7.108	.001	p-m(p<.05) m-t(p<.01)
	Gruplar içi	1351.224	264	5.118			
Empati	Gruplar arası	77.651	2	38.825	6.528	.002	p-m(p<.01) p-t(p<.05)
	Gruplar içi	1576.211	265	5.948			
Etkililik	Gruplar arası	37.223	2	18.612	2.512	.083	-
	Gruplar içi	1977.873	267	7.408			
Uygunluk	Gruplar arası	352.101	2	176.051	14.486	.000	p-m(p<.001) p-t(p<.001)
	Gruplar içi	3244.951	267	12.153			
İ.B.Ö.T.P	Gruplar arası	4080.620	2	2040.310	14.018	.000	p-m(p<.001) t-m(p<.05)
	Gruplar içi	38134.006	262	145.550	8		

Tablo 5'te görüldüğü üzere, örnekleme oluşturan öğrencilerin bölüm değişkenine göre, İletişim Becerileri Ölçeği puanlamaları arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan Anova analizi sonucunda, İletişim Becerileri toplam puanlarının ($F_{(2,262)}=14.018$, $p<.001$) uyum yeteneği ($F_{(2,267)}=9.832$, $p<.001$), konuşmaya karşı olan alaka ($F_{(2,266)}=3.053$, $p<.05$), konuşmayı idare etme ($F_{(2,264)}=7.108$, $p<.01$), empati ($F_{(2,265)}=6.528$, $p<.01$), uygunluk ($F_{(2,267)}=14.486$, $p<.001$) puanlarının alt ölçeklerinde anlamlı farklılıklar gösterdiği saptanmıştır. Uyum yeteneği alt ölçeğine yapılan tukey testinde psikoloji ve mühendislik öğrencileri arasında $p<.001$ düzeyinde anlamlı bir fark saptanmıştır; mühendislik ve tiyatro öğrencileri arasında ise $p<.01$ düzeyinde anlamlı bir fark saptanmıştır. Konuşmayı idare etme ölçeğine yapılan tukey testinde psikoloji ve mühendislik arasında $p<.05$ düzeyinde anlamlı bir fark saptanmıştır; mühendislik ve tiyatro öğrencileri arasında ise $p<.01$ düzeyinde anlamlı bir fark saptanmıştır. Empati alt ölçeğine yapılan tukey testinde psikoloji ve mühendislik arasında $p<.01$ düzeyinde anlamlı bir fark saptanmıştır; mühendislik ve tiyatro öğrencileri arasında $p<.05$ düzeyinde anlamlı bir fark saptanmıştır. Uygunluk alt ölçeğine yapılan tukey testinde psikoloji ve mühendislik arasında $p<.001$ düzeyinde anlamlı bir fark saptanmıştır; mühendislik ve tiyatro öğrencileri arasında $p<.001$ düzeyinde anlamlı bir fark saptanmıştır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Üniversite öğrencilerinin empatik eğilim ve iletişim becerilerinin cinsiyete göre farklılık göstereceğine ilişkin hipotez doğrulanmıştır. Buna göre öğrencilerin empatik eğilim ve iletişim becerileri düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaştığı görülmüştür. Kadınların bilişsel empati puanlarının erkeklere göre daha düşük çıkması, düşünce yoluyla kadınların erkeklere göre daha az empati kurabildiği görülmüştür. Fakat kadınların empatik ilgi sempati puanları erkeklere göre anlamlı derecede yüksek görülmüştür. Bu da cinsiyetin empati üzerindeki etkisi sonuçlarında bilişsel empati yönünden erkeklerin, empatik ilgi sempati yönünden kadınların daha yüksek empati yeteneğine sahip olduğu söylenebilmektedir. Literatüre bakıldığında cinsiyet değişkeni ile empati ilişkisi inceleyen araştırmalarda, araştırmanın sonuçlarıyla farklılık ve paralellik gösteren sonuçlar elde edildiği gözlemlenmiştir. Kız öğrencilerin empatik ilgi sempati puanlarının, erkek öğrencilere göre yüksek olması, kadınların erkeklere göre daha duygusal olmalarından kaynaklandığı söylenebilir. Akbulut (2010), sınıf öğretmenlerinin empatik eğilim düzeylerini ölçmek için yaptığı araştırmanın sonuçlarında bunu destekleyen veriler elde etmiştir. Kız öğrencilerin empatik ilgi sempati puanlarının yüksek çıkması, karşısındakinin duygu ve düşüncelerini anlayıp, kendilerini onların yerine koyabilme konusunda erkeklere göre daha iyi olmasından kaynaklanabilir. Atasalar (1996) öğrencilerde empatik eğilim düzeyi, cinsiyet ve yaşları gibi değişkenlere göre kendini açma davranışlarını araştırmıştır. Çalışmasında, üniversite öğrencilerinin empatik eğilimlerinin cinsiyete göre anlamlı derecede farklılaştığı belirlenmiştir. Ercoşkun (2005), sınıf öğretmenliği okuyan öğrencilerde empatik beceri durumunu birçok değişken açısından incelemiş ve sınıf öğretmenliği öğrencilerinin empatik becerilerinde cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık tespit etmemiştir.

Kadınların uyum yetenekleri, konuşmayı idare etmeleri ve konuşmaya karşı alakalarının erkeklere nazaran daha yüksek çıktığı görülmüştür. Bu puanlamaya göre kadınların iletişim yönünden diğer bireylerle iletişim kurma konusunda erkeklerden daha başarılı olduğu söylenebilir. Elde edilmiş olan bu bulgu, daha önce yapılmış olan araştırma bulgularına bakıldığında paralellik göstermektedir (Black, 2000, Korkut, 1996, 1997, Reed, McLeod ve McAllister, 1999, Korkut 2005). Kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre iletişim becerilerinde daha aktif rol oynamaları sosyalleşme olarak da açıklanabilir. Geleneksel toplum kültürlerine bakıldığında erkek çocuklar daha girişken ve baskın olma yönünde aileler tarafından desteklenmektedir. Cinsiyet karşılaştırılmasında davranışsal alt boyuta göre erkeklerin lehine bir sonuç çıktığı gözlemlenmiştir. Araştırmanın cinsiyete ilişkin bulguları, Korkut (2005), Bulut Bozkurt (2004), Cunningham'ın (1977) yaptıkları araştırmalarla tutarlıdır. Kartal'da (2013) araştırmasında kız öğrencilerin iletişim beceri düzeylerinin erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğunu ortaya koymuş bulunmaktadır. Toy (2007) İstanbul ilinde ki devlet üniversiteleri hukuk ve mühendislik fakültelerinin birinci ve dördüncü sınıflarda okuyan öğrencilerle yaptığı araştırmanın sonuçlarında, kız öğrencilerin iletişim becerilerinin açısından erkek öğrencilerden daha iyi olduğu yani cinsiyete bağlı farklılaşma olduğu gözlemlenmiştir.

Üniversite öğrencilerinin empatik eğilim ve iletişim beceri düzeyleri ile yaş arasında ilişki olduğuna ilişkin hipotez doğrulanmamıştır. Yaş değişkeni ile hiçbir alt ölçeğin arasında bir korelasyon saptanmamıştır. Buna göre yaş ile empati ve iletişim becerileri arasında herhangi bir ilişki bulunmamıştır. Bunun sebebi olarak, araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlarının arasında anlamlı bir farklılık bulunmaması ve üst sınıflardaki öğrencilerin araştırmaya katılım oranlarının daha düşük olması gösterilebilmektedir. Elde edilen sonuçlar ile benzerlik ve farklılık gösteren araştırmalar bulunmaktadır. Altekin (1995)'in yaptığı araştırmada tiyatro bölümü 1. ve 4.sınıf öğrencilerinin empati becerilerinin yaş değişkeni puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ergül (1995) Sağlık Meslek Lisesi 1. ve

4.sınıf öğrencileri empatik beceri puanları arasında sınıf seviyeleri açısından anlamlı bir fark bulamamıştır. Yıldırım (1990) üniversite öğrencileri ile çalıştığı araştırmasında 4. sınıfa giden öğrencilerin daha empatik olduklarını bulmuştur. Tepeköylü vd. (2009), Bingöl ve Demir (2011)'in, Ercoşkun (2005)' un yaptıkları araştırmalarda yaşın iletişim becerileri üzerinde etkili olmadığına dair sonuçlar elde etmişlerdir. Ayrıca farklı olarak Tutuk, Al ve Doğan (2002), Pehlivan (2005) 1. sınıftan 4. sınıfa doğru iletişim becerisi puanlarının artış gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Tutuk, Al ve Doğan (2002) da yaptıkları araştırmada, yaş değişkeni konusunda 4. sınıf öğrencilerinin 1. sınıf öğrencilerine nazaran iletişim becerileri konusunda daha iyi olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Üniversite öğrencilerinin empatik eğilim ve iletişim beceri düzeylerinin bölümler arasında farklılık göstereceğine ilişkin hipotez doğrulanmıştır. Gruplar arası farkı görmek amacıyla yapılan tukey testi sonucunda Empatik ilgi-sempati, sosyal yeti bakımından psikoloji öğrencilerinin mühendislik ve tiyatro öğrencilerinden daha iyi olduğu görülmektedir. Aynı zamanda tiyatro öğrencilerinin de mühendislik öğrencilerinden empatik beceri açısından daha iyi olduğu söylenebilmektedir. Bunun sonucunda tiyatro ve psikoloji bölümlerinde eğitim gören öğrencilerin mühendislik öğrencilerinden daha empatik olduğu söylenebilmektedir. Tiyatro eğitimi alan bir öğrencinin iyi bir oyuncu olabilmek için kendi içinde sakin ve tarafsız bir gözlemciye sahip olması gerekir. Oyun dışına çıkıp kendini o hislerle görebilmesinin karakter ile empati kurmak açısından önemli olması, tiyatro öğrencilerinin empati açısından yüksek puan almasına sebep olarak gösterilebilir Arıkan (2011). Sosyal bilimlerde okuyan öğrencilerin aldıkları dersler ve içeriklerinin Mühendislik fakültesine göre daha sosyal, psikolojik ve sözel olduğunu düşünürsek sosyal bilimlerde eğitim gören öğrencilerin daha empatik olabileceği beklenir. Psikoloji öğrencilerinin empatik beceri açısından en yüksek çıkmasının sebebi, Psikoloji eğitiminde insan davranışlarının ve zihinsel süreçlerinin bilimsel ve sistematik olarak incelenmesi gösterilebilir. Psikoloji öğrencileri insanların neden ve nasıl diğer insanlarla benzer ya da farklı olduğunu açıklamaya yönelik eğitim almaktadırlar, bu durumun psikoloji öğrencilerinin empati yönünden gelişmesinde etkili olduğu söylenebilir.

İletişim becerileri alt ölçeklerinin karşılaştırılması incelendiğinde uyum yeteneği, konuşmayı idare etme, empati, uygunluk bakımından psikoloji ve tiyatro öğrencilerinin mühendislik öğrencilerinden daha yüksek iletişim becerileri gösterdiği gözlemlenebilmektedir. Sosyal bilimler eğitimi ile elde edilen meslek gruplarının teknik eğitim ile elde edilen meslek gruplarına göre daha fazla iletişim ve empati gerektirdiği söylenebilir. Sosyal bilimler eğitimi başlığı altında bulunan psikoloji öğrencileri ve tiyatro öğrencileri sosyal beceri gerektiren meslek gruplarına hazırlanmaktadır. Öte yandan literatürde de bahsedildiği üzere mühendislik fakülteleri ders içerikleri bakımından teknik bilimlerin altında yer almaktadır. Mühendislik fakültesi öğrencileri matematik, fizik ve kimya gibi sayısal dersler içermektedir. Yani eğitim teknik problemlerin çözümüne odaklanmaktadır. Temel mühendislik eğitimine bakıldığında, teknik sorunların çözümü için bilimsel kavrayışların geliştirilmesi ve nicel araçların kullanımının öğretilmesi amaçlanmaktadır. Mühendislik fakülteleri sayısal düşünme becerisi, matematiksel beceriler, analitik düşünce gibi becerileri gerektirmektedir (Kuzgun, 2000). Toy (2007), mühendislik ve hukuk fakültelerinde yaptığı araştırmada bu bulguları destekleyen sonuçlar elde etmiştir.

Bu araştırmanın sonuçlarına göre sunulabilecek öneriler aşağıda sıralanmıştır;

1. Araştırmanın sonucunda yaş değişkeni anlamlı farklılık göstermediği için, mesleğe atılmış ve yaşı daha ileri olan bireylerle öğrenciler arasında bir karşılaştırma yapılarak yaş değişkeninin empati ve iletişim becerileri açısından farklılıklar gösterip göstermediğine bakılabilir.

2. Demografik forma mesleği kendi isteğiyle seçip seçmediğine dair bir soru ekleyerek kendi isteği ile seçenlerle kendi isteği ile seçmeyenler arasındaki farka bakılabilir.
3. Meslek seçiminde etkili olabilecek (ailesel sebepler, yaşadığı çevre, ekonomik durum) gibi değişkenlere bakılarak daha detaylı bir araştırma yapılabilir.

KAYNAKÇA

Akbulut, E. ve Sağlam, H. (2010). Sınıf öğretmenlerinin empatik eğilim düzeylerinin incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri dergisi* 7(2), 63-69.

Altekin, F. (1995). Tiyatro, İç mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümlerindeki öğrencilerin empatik Beceri Düzeylerinin karşılaştırılması. Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Yayımlanmamı Yüksek Lisans Tezi*, 47, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Arıkan, Y. (2011). *Uygulamalı Yaratıcı Monologlar*. Pozitif Yayınları, İstanbul.

Ataşalar, J. (1996). Üniversite Öğrencilerinin, Empatik Eğilim Düzeylerine Cinsiyet ve Yaşlarına Göre Kendini Açma Davranışları. *Yüksek Lisans Tezi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Aytaş, G. (2014). *Electronic Turkish Studies. Winter2014*, 9(3), 239-246.

Baltaş Z. ve Baltaş A. (1994) . *Bedenin Dili*, Remzi Kitabevi, İstanbul.

Baymur, F. (1994). *Genel Psikoloji*, İnkılap Yayınları, Anka Basım, İstanbul.

Bingöl, G ve Demir, A. (2011). Amasya Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin İletişim Becerileri. *Göztepe Tıp Dergisi* (26), 152-159.

Black, K. A. (2000). Gender differences in adolescent's behavior during conflict Resolution tasks with best friends, Adolescence. Department of Psychology, University of Hartford, *Connecticut 06117, USA 35*(139), 499-512.

Bulut Bozkurt, N. (2004). İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin İletişim Becerilerine İlişkin Algılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(4), 443-454.

Cunningham, M.R. (1977). Personality and the structure of the nonverbal Communication of emotion. *Journal of Personality*, 45 (4), 564-584.

Davis, H. (1983). Measuring individual differences in empathy: Evidence for A Multidimensional Approach. *Journal of personality and social psy*, 44(1).

Dökmen, Ü. (2005). *İletişim Çatışmaları ve Empati*. İstanbul, Sistem Yayıncılık.

Dökmen, Ü, (2008). *Sanatta ve günlük yaşamda iletişim çatışmaları ve empati*. Remzi kitapevi, İstanbul.

Erçoşkun, M. E. (2005). Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Empatik Becerilerini Çeşitli Değişkenler Açısından İncelemesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Ergül, H.F. (1995). Sağlık Meslek Lisesi öğrencilerinin Benlik Algı Düzeyleri ile Empatik Eğilim ve Empatik beceri düzeyleri arasındaki ilişki. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Çukurova Üniversitesi. Adana

Feist, G. J. (1998). A Meta-Analysis of Personality in Scientific and Artistic Creativity. *Personality and Social Psychology Review*, 2(4), 290-309.

Kartal, M.A. (2013). Ortaöğretim Öğrencilerinin Bazı Değişkenlere Göre Öznel İyi Oluş ve İletişim Beceri Düzeyleri. *Yüksek Lisans Tezi*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Samsun.

Korkut, F. (1996). Lise öğrencilerinin bazı değişkenler açısından iletişim becerilerini Değerlendirmeleri, 3. *Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi Bilimsel Çalışmaları*, 11-20. Çukurova Üniversitesi, Adana.

Korkut, F. (2005). Yetişkinlere Yönelik İletişim Becerileri Eğitimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (28), 147.

Nettle, D. (2006a). Psychological profiles of professional actors. *Personality and Individual Differences*, 40, 375-83.

Oflazoğlu, T (1985). *Dil ve Tiyatro. Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, L(408).

Pehlivan, K.B. (2005). Öğretmen Adaylarının İletişim Becerisi Algıları Üzerine Bir Çalışma. *TED Üniversite dergisi*, 4(2).

Reed. VA, McLeod. K, McAllister. L (1999). Importance of selected communication skills for talking with peers and teachers: adolescent' opinions. *Language Speech and Hearing Services in Schools*. 30(1), s 32-49.

Sharma, M.R (1992). Empathy a Retrospective on its Development in Psychotherapy. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, (26).

Tepeköylü. Ö, Soytürk. M, Çamlıyer. H (2009). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu (Besyo) Öğrencilerinin İletişim Becerisi Algılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Spor metre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, (7), 115- 124.

Toy, S. (2007) . Mühendislik ve Hukuk Fakülteleri öğrencilerinin iletişim becerileri açısından karşılaştırılması ve iletişim becerileriyle bazı değişkenler arasındaki ilişkiler. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Tutuk, A. AL, D. Doğan S. (2002). Hemşirelik Öğrencilerinin İletişim Becerisi Ve Empati düzeylerinin belirlenmesi. *C. Ü. Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 6(2)

Wispe, L. (1986). The distinction between sympathy and empathy: Tocall forth a concept, a word is needed. *Journal of personality and Social Psychology*, 50(2), 314-321.

Yıldırım, İ (1990). Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programı Öğrencileri ile Psikoloji Öğrencilerinin Empatik Eğilim ve Empati Beceri Düzeyleri. *H. O. Eğitim Fakültesi Dergisi*,(7), Ankara.